

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.05.1968, sp. zn. 6 Cz 38/68, ECLI:CZ:NS:1968:6.CZ.38.1968.1

Číslo: 98/1968

Právní věta: Dohoda o hmotné odpovědnosti může být uzavřena i při dohodě o pracích konaných mimo pracovní poměr, jmenovitě při dohodě o pracovní činnosti; zejména z ustanovení § 235 odst. 1 zák. práce neplyne, že by byla taková dohoda neplatná podle § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 31.05.1968

Spisová značka: 6 Cz 38/68

Číslo rozhodnutí: 98

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Náhrada škody zaměstnancem, Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách

Předpisy: 65/1965 Sb. § 176

§ 235

§ 242

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 98/1968 sb. rozh.

Dohoda o hmotné odpovědnosti může být uzavřena i při dohodě o pracích konaných mimo pracovní poměr, jmenovitě při dohodě o pracovní činnosti; zejména z ustanovení § 235 odst. 1 zák. práce neplyne, že by byla taková dohoda neplatná podle § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 31. 5. 1968, [6 Cz 38/68](#).)

Žalobce uvedl v žalobě, že dne 21. 7. 1966 uzavřel se žalobkyní smlouvu, správně dohodu o pracovní činnosti, podle které se žalovaná zavázala provádět za podmínek v dohodě blíže uvedených stánkový prodej zboží převzatého z jeho prodejny 317-04 v K. V. Protože bylo k 12. 9. 1966 zjištěno v prodejním stánku manko ve výši 874, 65 Kčs, za něž podle uvedené dohody žalovaná odpovídá, požadoval žalobce, aby bylo žalované uloženo zaplacení uvedené částky.

Žalovaná popřela, že by ke vzniku škody došlo jejím zaviněním, a navrhovala zamítnutí žaloby.

Okresní soud v Karlových Varech uložil rozsudkem z 8. 8. 1967 žalované, aby zaplatila žalobci 600 Kčs s 3 úroky od 12. 9. 1966 a na nákladech řízení 129,80 Kčs, vše v měsíčních splátkách po 100 Kčs

počínaje dnem 10. 9. 1967 pod ztrátou výhody splátek; ve zbytku žalobu zamítl. Odpovědnost žalované posuzoval podle § 176 zák. práce s tím, že toto ustanovení je použitelné i při dohodě o pracovní činnosti uzavřené mezi účastníky podle § 232 zák. práce a že žalovaná převzala v dohodě o pracovní činnosti ze dne 21. 7. 1966 zboží a jiné hodnoty na základě písemných dokladů o hmotné odpovědnosti a vzala na sebe závazek k vyúčtování svěřených hodnot i k úhradě zjištěného schodku, protože se žalované v průběhu řízení nepodařilo prokázat, že schodek vznikl bez jejího zavinění, nezprostila se odpovědnosti za něj a musí žalobci škodu nahradit; v její prospěch použil však okresní soud ustanovení § 183 zák. práce a určil náhradu škody sníženou částkou 600 Kčs.

K odvolání žalované jednal ve věci krajský soud v Plzni, který zrušil usnesením z 29. 12. 1967 rozsudek soudu prvního stupně. Podle názoru odvolacího soudu předpokládá dohoda o hmotné odpovědnosti podle § 176 zák. práce existenci pracovního poměru. Proto není možno uzavřít takovou dohodu při dohodě o pracích konaných mimo pracovní poměr podle § 232 zák. práce, ze které odpovídá pracovník organizaci podle § 235 odst. 1 zák. práce jen za škodu způsobenou zaviněným porušením povinností při výkonu práce nebo v přímé souvislosti s ním stejně jako pracovníci v pracovním poměru, nikoli tedy na základě odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je pracovník povinen vyúčtovat. Jakákoli dohoda o hmotné odpovědnosti v rámci uzavřené dohody o pracovní činnosti je podle přesvědčení odvolacího soudu neplatná podle § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce pro rozpor s ustanovením § 235 odst. 1 zák. práce. S ohledem na tyto závěry vrátil krajský soud věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, aby - vycházející z uvedeného právního názoru - doplnil dokazování a rozhodl znovu.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že byl usnesením krajského soudu porušen zákon a zrušil je.

Z odůvodnění:

Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr mají umožnit organizacím zajištění těch úkolů, jejichž plnění pracovníky, kteří jsou k organizaci v pracovním poměru, neodpovídá příliš malému rozsahu nebo ojedinělosti těchto úkolů. Rozmanitost předpokládané činnosti došla výrazu v tom, že zákoník práce vymezil u dohod o pracovní činnosti práva a povinnosti organizací a pracovníků jen v nejzákladnějších rysech a dal tak co největší možnost smluvní volnosti účastníků. Z toho tedy vyplývá, že pokud to zákoník práce v čtvrté části neuvádí, není možno na tyto dohody vztahovat ta ustanovení, která upravují práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru. Současně však z toho plyne, že zákoník práce nevyklučuje, ale naopak předpokládá, že účastníci mohou sjednat při dohodách o pracovní činnosti i takové úmluvy, které zákoník práce jinak upravuje při pracovním poměru (srov. důvodovou zprávu k zákoníku práce).

Z tohoto pohledu je třeba vykládat i ustanovení § 235 odst. 1 zák. práce. Toto ustanovení obsahuje úpravu odpovědnosti pracovníka za škodu organizaci, s níž uzavřel dohodu o pracovní činnosti, kterou jí způsobil zaviněným porušením povinností při výkonu práce nebo v přímé souvislosti s ním, a to stejně jako u pracovníků v pracovním poměru. Navíc tuto odpovědnost rozšiřuje v souvislosti s možností pracovníků používat při výkonu dohodnuté činnosti výpomoci rodinných příslušníků také na škodu jimi způsobenou, protože tito rodinní příslušníci nejsou k organizaci v žádném pracovněprávním vztahu. Z ustanovení § 235 odst. 1 zák. práce není možno vzhledem k jeho znění a smyslu (arg. slova „stejně jako pracovníci v pracovním poměru“) dovodit, že by byla dohoda o hmotné odpovědnosti uzavřená při dohodě o pracovní činnosti neplatná. Nelze totiž v této souvislosti pominout, že i odpovědnost podle § 176 zák. práce vychází ze zavinění pracovníka, jež ovšem zákon předpokládá a umožňuje pracovníku, aby se zprostil odpovědnosti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění. Sjednání dohody o hmotné odpovědnosti při dohodě o pracovní činnosti není tedy - jak se domníval krajský soud - v rozporu s ustanovením § 235 odst. 1 zák. práce a tato dohoda nemůže být z toho důvodu neplatná podle § 242 odst. 1 zák. práce. Opačný

závěr krajského soudu, vyjádřený v důvodech jeho rozhodnutí, nemá opory v zákoně a je nesprávný, neboť z první věty prvního odstavce § 235 zák. práce nelze dovodit ani gramatickým ani logickým výkladem, že by vylučovala možnost uzavírání dohod o hmotné odpovědnosti. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, zejména dohody o pracovní činnosti, jsou uzavírány hojně právě na úseku služeb obyvatelstvu, kde povaha činnosti nezbytně předpokládá a vyžaduje zvýšenou odpovědnost pracovníků za škody na základě dohod o hmotné odpovědnosti. Tomuto závěru nasvědčuje i ustanovení § 234 zák. práce, které příkladmo (arg. zejména) vypočítává povinnosti pracovníků i organizací tak, že pracovníkům ukládá řádně hospodařit se svěřenými prostředky a střežit a ochraňovat majetek v socialistickém vlastnictví před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím, organizacím pak povinnost vytvářet pracovníkům přiměřené pracovní podmínky zajišťující řádný a bezpečný výkon práce.

Podle bodu 3 dohody o pracovní činnosti ze dne 21. 7. 1966 přejala žalovaná zboží a jiné hodnoty na potvrzený dodací list (přemístěnku) nebo jiný písemný doklad podle § 172 a násl. zák. práce s tím, že mimo jiné podpisem této dohody o zvýšené odpovědnosti přejímá na sebe závazek k vyúčtování svěřených hodnot a k úhradě zjištěného schodku podle uvedeného zákona. Je proto správný právní závěr, že odpovědnost žalované za škodu, která je předmětem žaloby, musí být posuzována se zřetelem k smluvnímu ujednání účastníků podle § 176 a násl. zák. práce.

Protože krajský soud v Plzni vycházel z jiného právního názoru, porušil zákon v ustanoveních § 235 odst. 1 a § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.